

Τὸ 1751, σ' ἡλικία 66 ἐτῶν, ὁ Χαϊντελ χάνει τὸ φῶς του. Πιὸ σκληρὴ ὅμως ἢ δική του ἢ μοῖρα, τὸν ἀφίνει νὰ ζήσῃ τυφλὸς ὀκτῶ ὀλόκληρα χρόνια.

Στὰ ὀκτῶ αὐτὰ θλιμμένα χρόνια, δὲν ἔσκυψε ὁ γίγας τὸ κεφάλι, Ἐξακολουθοῦσε νὰ λαβαίνει μέρος σὲ συναυλίες. Κάποτε ποῦταιε τὸ ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο στὸ ὄρατόριό του Σαμπῶν, στὴν ἄρια ποῦ λέει: «Νύχτα τριγύρω, οὔτε ἥλιος, οὔτε φεγγάρι...» μὲ ρίγος ὁ κόσμος εἶδε τὰ δάκρυα νὰ κυλοῦν βαρεῖα ἀπὸ τὰ τυφλά μάτια τοῦ καλλιτέχνη.

Ὁ θάνατος τὸν ἤρε προετοιμασμένο. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1759, σ' ἡλικία 74 ἐτῶν, ἀναπαύτηκε πιὰ ὁ μεγάλος ἀγωνιστής. Οἱ Ἄγγλοι τὸν ἐκήδευσαν μ' ὄλες τίς τιμές καὶ διατηροῦν πάντα ὑπερήφανα τὴν ἀγάπη τοῦ μεγάλου δημιουργοῦ, ποῦ τὸν θέλουν δικό τους. Καὶ πράγματικά, δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀρνηθῆ ὅτι οἱ ἐξωτερικὲς περιστάσεις καὶ τὸ περιβάλλον δὲν ἐπέδρασαν σ' ἕνα καλλιτέχνη μὲ τίς φιλοδοξίες καὶ μὲ τὸ χαρακτήρα τοῦ Χαϊντελ. Ἄν εἶχε ζήσει ὁ Μπάχ στὴν Ἀγγλία, πιθανὸν νὰ διατηροῦσε ἀνεγγίχτη τὴ γερμανικὴ ψυχὴ του. Ὁ Χαϊντελ ὅμως προσαρμοζόταν στὶς περιστάσεις, κυνηγοῦσε πάντα τὴν ἐξωτερικὴ ἐπιτυχία, ὅσο εἶχε ἐλπίδες στὸ θέατρο, ἐργάστηκε φανατικά γι' αὐτό, (ἐξ ἄλλου, ἀκολούθησε θεληματικὰ τὴν παράδοση τοῦ μεγάλου ἄγγλου συνθέτου Purcell) ὅταν ὅμως ἀπελπίστηκε, στράφηκε στὸ ὄρατόριο, ψυχολογῶντας σίγουρα τὰ γούστα τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοῦ, καὶ προπάντων τὴν ἀγάπη του πρὸς τὴ βίβλο. Ἐγραψε τὴ θεία του μουσικὴ ἀπάνω σὲ ἀγγλικά λόγια.

Ἄλλος καλλιτέχνης, μὲ πιὸ ἀδύνατη ἔμπνευση, μὲ λιγότερο πηγαία ἰδιοφυΐα, θὰ ναυαγοῦσε σ' αὐτὸ τὸ κινήγημα τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιτυχίας. Ὁ Χαϊντελ ὅμως ἦταν ἕνα θαυμάσιο κράμα ἀληθινῆς μεγαλοφυΐας, ἀλλὰ καὶ πραγματικοῦ ἀνθρώπου. Κι' ἔτσι κατῶρθωσε νὰ μὴ πληρῶσῃ πολὺ βαρεῖα τὸ φόρο στὴν κοσμικὴ δόξα.

Ὡς ἄνθρωπος, δὲν ἦταν καὶ πολὺ ἀγαπητός. Τίμιος, γενναῖος, ναὶ, ἀλλὰ οἱ θυμοὶ του ποῦμειναν ἱστορικοί, δημιουργοῦσαν γύρω του μιὰ ἀτμοσφαιρὰ γεμάτη τρόμο. Γιὰ τὸ ἐλάχιστο λάθος στὴν ὀρχήστρα, γινόταν ἔξω φρενῶν. Ἡ ἄσπρη του περρούκα ἀνέμιζε σάν τὴ χαίτη τοῦ Διός, κι' ὄλοι πάγωναν. Τὸ σοβαρὸ του πρόσωπο καὶ τὸ βαρὺ κορμὶ του δυνάμωναν τὸ δέος. Ὅταν ὅμως εἶχε λάθος, τὸ ἀναγνώριζε πρόθυμα. Ἐξ ἄλλου, δὲν τοῦλειπε τὸ χιοῦμορ ποῦ συμπαθοῦν τόσο οἱ Ἄγγλοι. Ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ του μόρφωση ἦταν τελεία, καὶ γενικά ὄσοι κατῶρθωναν νὰ μὴ τὸν φοβοῦνται, εἶχαν ὄλους τοὺς λόγους νὰ τὸν ἀγαποῦν.

Τὸ ἔργο τοῦ Χαϊντελ ἀστράφτει ἀπὸ δύναμη καὶ φῶς. Συνδυάζει τὴν ἰταλικὴ γοητεία μὲ τὴν ἠρωϊκὴ βορρεϊνὴ ἰδιοσυγκρασία του. Καλλίτερο

ἀντιπρόσωπο γιά νά μιλήσουν στούς ἀνθρώπους οἱ ἀρχαῖοι προφήτες δέ μποροῦσαν νά βροῦν παρά τόν καλλιτέχνην αὐτό μέ τούς βροντεροῦς θυμούς καί μέ τὸ ἀστραφερό μάτι. Ἀντίθετα μέ τὸ Μπάχ, ποῦ γράφει γιά τὸν ἑαυτό του, ὁ Χαϊντελ γράφει πάντα γιά τὸ κοινόν. Μιλεῖ μεγαλόστομα, φανταχτερά. Εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐπίσημος συνθέτης. Τὰ ἔργα του ταιριάζουν γιά τελετές, ἔχουν τὴ δύναμη ν' ἀρπάζουν τίς χιλιάδες ψυχές τοῦ πλήθους καί νά τίς ὑψώνουν σέ αἰσθήματα ἡρωϊκά. Ἐνας ἥρωας, μέ τὴν παραμυθένια δημιουργικὴ εὐκολία ἑνὸς ἡμιθέου, καί μέ τίς ἀπαραίτητες ἀδυναμίες, τόσες ὅσες χρειάζονται γιά νά τὸν νοιώθουμε καλλίτερα σάν ἄνθρωπο.

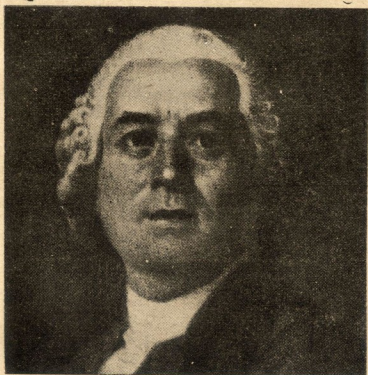

ΙΩΑΝΝΑΣ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ - ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

GLUCK

(1714 - 1789)

“ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ,”
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

GLUCK (1714 — 1789)

Όταν ο οκτάχρονος **Händel** ξεκλέβεται και μελετάει κρυφά στη σοφίτα του σπιτιού του πιάνο, όταν ο έπτάχρονος **Mozart** συνθέτη, όταν ο Λίστ, 13 ετών παιδί νικάει τους φημισμένους αντιπάλους του, μένομε βουβοί και κλίνομε τὸ γόνυ μπροστά στο έργο του Θεοῦ. Όταν όμως ή έμπνευση δέν πηγάζει σά βρύση άστέρευτη, κελαριστή, όταν ή φύση φαίνεται φειδωλή στα δώρα της, κι' όμως ο καλλιτέχνης κατορθώνει, με τιτά-νιους άγώνες νά στήση τὸ έργο του αιώνιο κατάντικρο στο χρόνο, τότε, με τὸν ίδιο σεβασμό πρέπει νά κλίνομε τὸ γόνυ εύλαβικά μπροστά στο μεγαλείο του ανθρώπου.

Ό **Gluck** είναι ένα από τὰ πιὸ δμορφα παραδείγματα αυτοκυριαρχίας, αδάμαστης θελήσεως κι' εργατικότητας. Ούτε του **Bach** τήν άστέρευτη πηγή έμπνεύσεως, που του επέτρεπε νά γράφη μιá καντάτα κάθε Κυριακή, ούτε του **Händel** τή μεθυστική δύναμη, που τὸν έκανε νά παρουσιάζη έτοιμο σέ τέσσαρες εβδομάδες τὸ «Μεσσία», είχε χαρίσει ή φύση στο Γκλούκ. Κι' όμως, τὸ έργο του στην Ιστορία έρχεται ισότιμο σχεδόν με τὸ έργο τῶν δύο έμπνευσμένων συμπατριωτῶν του. Μιá διαφορά υπάρχει: Για ν' απολαύσουμε τή γοητεία μιáς φούγκας του Μπάχ, π. χ., ή τὸ μεγαλείο τής «*Matäus passion*», δέν χρειάζεται νά λάβουμε υπ' όψιν ότι είναι έργα παλιά. Τά νοιώθομε αιώνια μέσα μας, άνέπαφα από τὸ χρόνο, νά μας συγκινούν βαθειά. Τὸ ίδιο μäs συγκλονίζουν συθέμελα τὰ όρατόρια του Χαϊντελ, και τὰ διακόσια χρόνια που κύλησαν από τότε, τὰ ξεχνούμε δίχως προσπάθεια. Ένώ του Γκλούκ ή 'Ιφιγένεια έν Ταύροις», κι' ή 'Αλκιστις π. χ. άν και στέκουν ακόμα, πολύτιμα στολίδια στα θέατρα τού πολιτισμένου κόσμου, άν και μäs έκπλήττουν με τήν όμορφιά τους, έχουν ανάγκη πάντως κάποιας χρονικής έπιεικείας. Σέ μερικά μέρη μäs φέρνουν στα χείλη εκείνο τὸ συγκαταβατικό χαμόγελο που παίρνουν οι νέοι όταν άκούνε γεροντικές Ιστορίες.

Ό **Debussy** έκρινε σκληρά τὸ έργο του Γκλούκ, εύρισκε τις όπερές του ανιαρές. Γιατί, φαίνεται, πώς ή λεπτεπίλεπτη ψυχή του του ανθρώπου τής παρακμής, δέ μπορούσε νά Ικανοποιηθῆ με τις άγνές, άπλοϊκές καμμιá φορά μελωδίες του γερμανοῦ συνθέτου. Η Ιστορία όμως, δίκαια και άντικειμενικά, στεφανώνει τὸ **Gluck** με τὸν τίτλο του πρωτοπόρου, του θεμελιωτοῦ, κι' ένωσε τὸ δνομά του στην ίδια χρυση άλυσσίδα με τδνομα του Βάγκνερ και του **Monteverdi** — **Monteverdi - Gluck - Wagner** — αὐτοί είναι οι τρεῖς μεγάλοι άναμροφωταί του μουσικού δράματος.

Ό **Monteverdi** πρώτος έτόλμησε ν' άφήση τούς ήρωάς του νά μι-

λήσουν με τὴ γλῶσσα τοῦ πάθους, πρῶτος σκέφθηκε νὰ ζωγραφίσῃ μετὴ θαυμαστὴ παλέττα τῶν διαφορῶν ὀργάνων τῆς ὀρχήστρας, καὶ τὸ σύνθημά του ἦταν: Ἀλήθεια! Τὸ ἴδιο σεμνὸ κ' ὑπερήφανο σύνθημα τὸ συναντοῦμε στὴν πύλη ποῦ θ' ἀνοίξουμε γιὰ νὰ εἰσέλθουμε στὸ λευκὸ ἀρχαῖκὸ ναὸ τῆς τέχνης τοῦ Gluck. Τὸ ἴδιο, κί' ὅταν θελήσουμε νὰ ζυγώσουμε τὸν πυρωμένο, ὀργανικὸ φράκτη, ποῦ κλείνει τὸ ἔργο τοῦ Βάγκνερ. Ἀλήθεια!

Πόσες χαρές, πόσες πρόσκαιρες δάφνες, δὲ θυσίασαν οἱ τρεῖς αὐτοὶ μεγάλοι στὸ βωμὸ τῆς αὐστηρῆς θεᾶς! Ἰππόλοτοι τῆς τέχνης ποῦ ἀπαρνήθηκαν τὶς ἡδονές καὶ προτίμησαν νὰ κυνηγήσουν στ' ἀπάτητα μονοπάτια. Πιὸ σκληρὸς ὁ ἀγῶνας τοῦ Βάγκνερ, ἴσως γιὰτὶ εἶναι πιὸ κοντὰ μας, κί' ἀκοῦμε πιὸ καθαρὰ τὴ βασανισμένη του ἀνάσα. Τοῦ Μοντεβέρντι ἡ ζωὴ δὲν μᾶς εἶναι τόσο γνωστὴ γιὰτὶ ἔσβυσε στὸ κύλημα τοῦ χρόνου, κ' ἔμεινε ὁ θρύλος. Ἀπὸ τοῦ Γκλουκ ὅμως τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἀγῶνα ξέρουμε ἀρκετὰ, ὥστε νὰ μποροῦμε ὄχι μονάχα νὰ τὸν θαυμάζουμε, ἀλλὰ, τὸ κυριώτερο γιὰ τὴν κατανόησιν τοῦ ἔργου του, νὰ τὸν νοιώσουμε κί' ὡς ἄνθρωπο.

Ὁ Χριστόφορος Willibald Gluck, γεννήθηκε τὸ 1714 στὸ Erasbach τῆς Γερμανίας, κοντὰ στὰ σύνορα Βαυαρίας καὶ Βοημίας. Γέννημα καὶ θρέμα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ δάσους. Ὁ πατέρας του, Ἀλέξανδρος Γκλουκ, ἦτο πτωχὸς δασοφύλακας. Ἀργότερα ἔγινε δασάρχης τοῦ πρίγκιπος Λόμπκοβιτς, κ' ἐγκαταστάθηκε στὸ Eisenberg. Ἀπὸ τὴ φύση πήρε τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης ὁ μικρὸς Χριστόφορος. Μέσα στίς σκοτεινὲς σκιές τοῦ γερμανικοῦ δάσους, ἦ τις παγωμένες του κορυφές τὸ χεῖμῶνα, ἔμαθε τὸ παιδί πῶς κερδίζει ὁ ἄνθρωπος τὸ ψῶμί του. Δουλειὰ βαρειά, πορεῖες ἀτελείωτες δίπλα στὸν πατέρα του. Ἀλλὰ καὶ πόση χαρά!

Πῶς πλαταίνει τὸ στήθος καὶ πετάει ἡ ψυχὴ ὅταν ἀνεβαίνει, τὶς κορφές, κί' ἀκοῦς τριγύρω σου τοῦ νεροῦ τὸ κελάϊδημα, τοῦ βοσκοῦ τὴ φλογέρα, τοῦ κοπαδιοῦ τὸ παραπονεμένο μουκανητό. Τὸ παιδί τοῦ δασοφύλακα κλείνει χίλιες εἰκόνες, χίλιες φωνές τῆς φύσης μεσ' στὴν ψυχὴ του. Πῶς θὰ χρησιμοποιηθῇ αὐτὸς ὁ θησαυρὸς, δὲ μπορεῖ βέβαια νὰ ξέρῃ ἀκόμα.

Ὁ φτωχὸς καὶ τίμιος δασάρχης ὅμως θέλει νὰ σπουδάσῃ τὸ παιδί του. Τὸ στέλνει ἔξη χρόνια στὸ γυμνάσιον τῶν Ἰησουϊτῶν στὸ Komofau. Τὸ ζωηρὸ πνεῦμα τοῦ μικροῦ δὲ δυσκολεύεται καθόλου στὴν πρώτη γνωριμία μετὰ τοὺς λατίνους καὶ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Ἡ μυθολογία μαγεύει τὴ φαντασία του ὅπως καὶ τὰ παραμῦθια τοῦ γερμανικοῦ δάσους. Ὅταν φεύγει ἀπὸ τὸ σχολεῖον, εἶναι ἀγνώριστος. Τόση σοφία καὶ τέτοιοι ἐξευγενισμένοι τρόποι! Οἱ Ἰησουῖτες τὸν ἐδίδαξαν καλά. Κί' ὄχι μονάχα τρόπους καὶ γράμματα, ἀλλὰ καὶ μουσικὴ. Ὁ δεκαοκτάρητος Γκλουκ τραγουδεῖ ὠραῖα, καὶ παίζει θαυμάσια βιολί καὶ βιολοντσέλλο.